dimecres, 29 de juliol de 2026

Josep Vallverdú i els estudis de filologia a la Universitat de Lleida: un dels nostres

In memoriam Josep Vallverdú i Aixalà (Lleida, 1923 – Balaguer, 2026)

Josep Vallverdú rep la investidura com a doctor honoris causa de la Universitat de Lleida (2004), a proposta del Departament de Filologia Catalana.

En el moment del comiat i dels homenatges pòstums, que per sort se sumen als molts i molt merescuts homenatges que havia rebut en vida, ens permetem subratllar que **Josep Vallverdú era *un dels nostres*: era filòleg, certament.** Es va llicenciar en filologia clàssica l'any 1945 per la Universitat de Barcelona, i fou ajudant durant un temps del Dr. Jordi Rubió i Balaguer en tasques d'arxiu. Després feu l'opció –professional i vital– de no seguir amb una carrera acadèmica (doctorat, etc.) que sens dubte hauria sigut brillant, sinó de dedicar-se principalment a la creació literària. I hi reeixí fins al punt d'esdevenir, com tothom sap, **un dels escriptors més prolífics i més coneguts –i reconeguts– de la literatura catalana de tota la segona meitat del segle XX i el primer quart del XXI**, que aviat està dit. Es recorda sovint, i amb raó, la definició d'*escriptor tot terreny* que li aplicà un altre gran ponentí de les lletres catalanes, l'editor i crític Isidor Cònsul, atesa la dedicació de Vallverdú a pràcticament tots els gèneres literaris (narrativa, poesia, assaig, memòries, viatges, articulisme...), i també –ben intensament– a la traducció, principalment de l'anglès. Però d'alguna manera, en paral·lel a aquesta seva dedicació principal (i a la docència, *pane lucrando*), Josep Vallverdú fou i actuà com a filòleg al llarg de tota la vida.

No estarà de més recordar que, al cap d'un periple per diferents destinacions i nivells, fou en l'àmbit de la llengua i la literatura catalanes que Vallverdú estabilitzà la seva dedicació docent, com a agregat i després com a catedràtic d'ensenyament secundari, fins a jubilar-se'n el 1988 a l'institut de les Borges Blanques que d'ençà d'aleshores duu justament el seu nom. Entremig, tanmateix, Josep Vallverdú havia exercit també la docència universitària, i no d'una manera aleatòria o superficial, sinó molt significativa: en la represa dels estudis universitaris a la ciutat de Lleida, en el marc d'un recobrat Estudi General que tingué en l'edifici del Roser, al bell mig del carrer de Cavallers, la seva seu més emblemàtica, abans de traslladar-se el 1986 a l'antic Seminari Diocesà, l'actual edifici del Rectorat que encara acull els estudis i les dependències de la Facultat de Lletres. Sí, **Josep Vallverdú formà part dels primers i llavors força provisionals claustres de professors de l'Estudi General de Lleida**, quan en aquesta ciutat tot just es podien cursar els primers anys d'unes carreres –entre les quals filologia, amb les seves especialitats– que encara calia anar a completar a Barcelona o a Bellaterra, que n'eren –depenent de l'època i de la Facultat– les universitats matriu abans de la recuperació definitiva de la Universitat de Lleida, el desembre de 1991. El cas es que, en aquells inicis, Vallverdú hi era: formà part, amb el poeta Jordi Pàmias i altres docents que per mor de

l'excessiva precarietat laboral no continuaren a l'Estudi General (i altres que sí, com els enyorats Víctor Siurana i Joan Julià), d'aquell germen fundacional sense el qual no es podria explicar el que després han estat la Universitat de Lleida, la seva Facultat de Lletres o el mateix Departament de Filologia i Comunicació.

Fou atenent a aquesta doble condició de filòleg i d'escriptor, a banda òbviament de referent indiscutible del Ponent català, que l'any 1991 esdevingué membre numerari (i el 1993 emèrit) de la **Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans**. Qüestió no menor, atès que hi fou així el primer nord-occidental de la Filològica, uns anys abans que hi ingressessin Ramon Sistac o Joan Solà (una nòmina de membres que, per cert, i entesa la territorialitat nord-occidental *lato sensu*, d'ençà del 2005 ha seguit incrementant-se significativament, amb Miquel Àngel Pradilla, Joan Beltran, Jordi Mir, Albert Turull, Mar Massanell i Natxo Sorolla). El gran referent intel·lectual d'aquestes terres n'esdevenia també el referent acadèmic, doncs, i consta que la seva contribució a la normalització de la varietat nord-occidental dins del cos normatiu de la llengua catalana –amb la introducció de mots lleidatans i pirinencs en el nou DIEC, per exemple– fou més que notable.

En l'ordre dels reconeixements, no podem passar per alt tampoc el fet que Josep Vallverdú **fou nomenat l'any 2004 *doctor honoris causa* per la Universitat de Lleida**, essent-ne rector Joan Viñas, a proposta llavors del Departament de Filologia Catalana, i que el padrí en fou el professor d'aquest Departament –i més tard paer en cap– Miquel Pueyo. O que el 2022 Vallverdú –presentat per un altre professor del mateix Departament, Albert Turull– fou l'encarregat de dictar la **lliçó inaugural del curs acadèmic del sistema universitari català**, en un acte que tingué lloc justament a la Universitat de Lleida.

Per acabar, volem recordar que, més enllà –o ençà– dels reconeixements, Josep Vallverdú era sobretot un treballador, un esforçat **servidor de la llengua, la cultura i la literatura catalanes,** i que quan calia arromangar-se, s'hi arromangava. Així és que el 1986 fou el **president de la Delegació Territorial de Lleida del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana**, un gran esdeveniment que se celebrava arreu del domini lingüístic –amb un enfocament centrat en la sociolingüística–, i que a Lleida serví per a estrenar el renovat edifici del Seminari just uns mesos abans que s'hi traslladés l'Estudi General. Però uns anys més tard –del 1996 fins al 2008– fou membre, com un més –al costat de Ramon Sistac, Albert Turull i, en algun període, Glòria Casals o Ferran Rella–, del consell de redacció de la **col·lecció Biblioteca Literària de Ponent**, de la qual era director un altre professor del nostre Departament, Xavier Macià, i que fou editada per la Universitat de Lleida amb la col·laboració de la Paeria i l'Institut d'Estudis Ilerdencs.

Escriptor, acadèmic, referent intel·lectual, filòleg: Josep Vallverdú fou una figura de primeríssim ordre, transcendental per a les terres de Ponent, però de fet imprescindible per a entendre la cultura catalana de tres quarts de segle. El llegat que deixa, en forma d'obra, de memòria, de deixebles intel·lectuals, de lectors de totes les edats, és immens. I ens fa honor de sentir-lo com *un dels nostres*.

Departament de Filologia i Comunicació.

Universitat de Lleida.

Juliol 2026